

MINISTÈRE DE
L'ÉDUCATION NATIONALE

MINISTÈRE DE
L'ENSEIGNEMENT SUPÉRIEUR
ET DE LA RECHERCHE

Session 2008

CONCOURS SPECIAL DE RECRUTEMENT DE PROFESSEURS DES ECOLES

Mardi 29 avril 2008 – de 8h00 à 11h00

Commentaire guidé en langue régionale d'un texte en langue régionale et traduction en français d'un passage de ce texte

Durée : 3 heures

Coefficient : 2

L'usage de tout ouvrage de référence, de tout document, de dictionnaire et de tout matériel électronique est rigoureusement interdit.

L'usage de la calculatrice est interdit.

Le candidat travaillera dans la variété de langue de son choix

N.B. : Hormis l'en-tête détachable, la copie que vous rendrez devra, conformément au principe d'anonymat, ne comporter aucun signe distinctif, tel que nom, signature, origine, etc...

Tout manquement à cette règle entraîne l'élimination du candidat.

Si vous estimez que le texte du sujet, de ses questions ou des annexes comporte une erreur, signalez lisiblement votre remarque dans votre copie et poursuivez l'épreuve en conséquence. De même, si cela vous conduit à formuler une ou plusieurs hypothèses, il vous est demandé de la (ou les) mentionner explicitement.

LO PETIT MAQUISARD

(occitan gascon)

Un matin, qu'arribèn a un centenat de pas de la nosta bòrda. Qu'èra l'endret qui s'avèn causit entà har manòbras de guèrra : quauques jornaus de tèrra e de lana barricadats de barbelats e horadats de clòts e de trencadas. Que calè har soldats d'eleit d'aqueths conscrits de Renania, de Prússia o de Bavièra tà acabar la conquista deu monde. Tot dia, qu'èran pets de fusilhs, mitralhadas d'armas automaticas, explosions de grenadas e comandaments de capdaus qui's semblavan pas a chepitadas d'amorós. 5

Au long d'aqueth camp de manòbras, que i èra lo noste casalar. A la bòrda, lo pair, la mair, l'ainat de dètz-e-ueit ans – lo S.T.O. non lo gaharà pas – e jo, lo capdèt de tretze ans. Un curiós deus mei hardits n'auré pas gausat apressà's d'aqueth in-hèrn de huec, sustot que i èran sentinèlas cada cinquanta mètres a l'entorn. E que n'i avè un d'aqueths soldats en faccion, plantat a quauques pas de la sèga deu noste casau, lo pistolet mitralhaire sarrat devath lo braç. Un spectacle atau, au ras de casa, shens poder har ni díser arren, que n'i avè de qué plorar d'arrauja. Lo mei tarrible qu'èra tau men pair. Qu'avè hèit dus ans de la guèrra, en 1916-1918. D'estar alebat¹ deu costat deu *Chemin des Dames* que l'avè segur sauvat la vita. Qu'èi sabut mei tard qu'avè estujat a l'ostau çò qui calè mès qu'èra tà servir en d'outes lòcs e en d'outes moments. Mès jo tanben, qu'èri armat e lo men utís qu'arronçava municion shens lo mendre horvari. D'aqueth temps, tot dròlle de païsan qu'avè tostemps ua hona deguens la pòcha, ua fronda que disèn, e jo, tà tirar calhaus, n'èri pas un malestruc. 10 15

Un matin, que m'apressèi a grapas per darrèr la sèga, las pòchas pleas de calhaus. Que i èra l'òmi, a la medisha plaça, en la medisha posicion, dret coma ua estatua. Que cau estar hilh de pelut de 14, dab l'inconsciéncia de l'atge, entà gausar un jòc autan dangerós. Mès l'aunor e la venjança abans tot ! L'armada qui hè tremolar lo monde qu'aurà de subir l'afrent deu dròlle de la fronda ! Aus prumèrs tirs de reglatge, l'òmi que virava lo cap, un còp a dreita, un còp a l'esquèrra, un còp en haut, a cada shiulet de calhau. Mès qu'avoï lèu trobat la bona mira. Un « clic » agut, un subèrsaut de l'òmi : segur qu'aví escadut lo casco. Suu pic, lo soldat que s'avança dinc a dètz o quinze pas de jo, en arrogant – no'm demandetz pas çò qui disè – e tròp viste tà'm deishar lo temps de m'escapar shens me deishar véder. Que son situacions aquò a har glaçar d'espanta lo mei hardit. Urosament, lo soldat que se'n tornè lèu trobar la soa plaça : la consigna qu'ei la consigna e, tà daubuns, mei que d'outes. 20 25

Si lo men darrèr espisar darrèr lo trauc de sèga n'avè pas avut lo temps de descarar l'òmi, que'n tremolarí enquèra, d'aquera hèita. Mès que m'èri avisat qu'aqueth monstre de guèrra qu'èra un dròlle de quinze o setze ans deguens un unifòrme tròp gran tad eth. E que'm demandi se n'avó pas mei páur que jo... Shens las bòtas, lo casco e l'arma au punh, que's seré podut divertir dab jo, vénguer jogar a las bòlas o llevar la pelha de las dròllas. Que me'n tornèi bèthlèu vergonhós, la fronda deguens la pòcha, jo qui comptavi tirar un uelh d'un hastiau de bòche. Qu'aví comprés que los òmis non son pas pro tà's morir a la guèrra, que i cau hornir los dròlles. Lo men pair tanben qu'èra au combat a dètz-e-ueit ans, tà ganhar la « darrèra ». Lo noste pelut que la se virè mès lo gojat de per delà lo Rin, e se'n tornè jamei d'Àfrica o de Rússia ? 30 35

Elie Bonneau, *Garba de pròsa*, Nosauts de Bigòrra, Per Noste, La Civada, Tarba, 2002

Comentari : Que bastiratz un comentari en vos ajudar deus punts següents :

- On se passa l'accion ? En quin contèxte istoric ?
- Qué nos apren lo tèxte sus lo narrador e sus la sua familha ?
- En qué lo narrador e lo soldat son diferents ? En qué se semblan ?
- Se vos sembla possible de comprénguer un enemic ?
- « Qu'aví comprés que los òmis non son pas pro tà's morir a la guèrra, que i cau hornir los dròlles. » (linhas 35-36) Qué vos inspira aquera reflexion ? Se vos sembla tostemps d'actualitat ? Perqué ?

Arrevirada : de la linha 19 [*Un matin, que m'apressèi...*] a la linha 29 [*... mei que d'outes.*]

1 alebar: blassar, nafrar

LO PETIT MAQUISARD

(occitan lengadocian)

Un matin, arribèron a un centenat de passes de la nòstra bòria. Èra l'endrech qu'avián causit per far de manòbras de guèrra : quelques jornals de tèrra e de landa clausse amb d'erams e traucats de clòts e de trencadas. Calíá far de soldats d'eleit d'aqueles conscrits de Renania, de Prússia o de Bavièra per tal d'acabar la conquista del monde. Cada jorn , èran pas que pets de fusilhs, mitralhadas d'armas automaticas, explosions de grenadas e comandaments de capmèstres que semblavan pas de carcanhadas d'amoroses. 5

Lo long d'aquel camp de manòbras, i aviá l'ostal nòstre. A la bòria, lo paire, la maire, l'ainat de dètz-e-uèch ans – lo S.T.O. lo prendrà pas – e ieu, lo capdèt de tretze ans. Un curiós dels mai ardit se seriá pas gausat sarrar d'aquel infèrn de fuòc, sustot que i aviá de sentinèlas cada cinquanta mètres a l'entorn. E n'i aviá un d'aqueles soldats en faccion, plantat a quelques passes de la rèssa¹ del nòstre òrt, lo pistolet mitralhaire sarrat jol braç. Un spectacle aital, al ras de l'ostal, sens poder far ni dire res, n'i aviá de qué plorar de ràbia. Çò mai terrible èra pel meu paire. Aviá faches dos ans de la guèrra, en 1916-1918. D'èsser nafrat del costat del *Chemin des Dames* aquò li aviá de segur sauvada la vida. Ai sauput mai tard qu'aviá estujat a l'ostal çò que caliá mas aquò èra per servir endacòm mai e en d'autres moments. Mas ieu tanben, èri armat e lo meu utís lançava de municion sens lo mendre carivari. D'aquel temps, tot dròlle de païsan aviá totjorn una fonda dins la pòcha, una fronda disián, e ieu, per tirar de calhaus, èri pas un malbiaissut. 15

Un matin, me sarrèri de gratipautas per darrièr la rèssa, las pòchas plenas de calhaus. I èra l'òme, a la meteissa plaça, dins la meteissa posicion, drech coma una estatua. Cal èsser filh de pelut de 14, amb l'inconsciéncia de l'atge, per gausar un jòc tan dangieirós. Mas l'onor e la venjança abans tot ! L'armada que fa tremolar lo monde aurà de subir l'afront del dròlle de la fronda ! Als primièrs tirs de reglatge, l'òme virava lo cap, un còp a drecha, un còp a esquèrra, un còp en naut, a cada siulet de calhau. Mas aguèri lèu trobada la bona mira. Un « clic » agut, un tressaut de l'òme : segur qu'aviái escasut lo casco. Sul pic, lo soldat s'avança dinc a dètz o quinze passes de ieu, en rondinant – me demandetz pas çò que disiá – e tròp viste per me daissar lo temps de m'escapar sens me daissar veire. Son de situacions aquò a far glaçar d'englasi lo mai ardit. Urosament, lo soldat se'n tornèt lèu trobar la siá plaça : la consigna es la consigna e, per d'unes, mai que d'autres. 20

Se lo meu darrièr espiar darrièr lo trauc de rèssa aviá pas agut lo temps de descarar l'òme, ne tremolariái encara, d'aquel espet. Mas m'èri avisat qu'aquel monstre de guèrra èra un dròlle de quinze o setze ans dins un uniforme tròp grand per el. E me demandi s'aguèt pas mai páur que ieu... Sens las bòtas, lo casco e l'arma al ponh, se seriá pogut divertir amb ieu, venir jogar a las bòlas o levar la pelha de las dròllas. Me'n tornèri lèu-lèu vergonhós, la fronda dins la pòcha, ieu que comptavi tirar un uèlh d'un fastigós de bòche. Aviái comprés que los òmes son pas pro per morir a la guèrra, que i cal fornir los dròlles. Lo meu paire tanben èra al combat a dètz-e-uèch ans, per ganhar la « darrièra ». Lo nòstre pelut se'n tirèt mas lo jove de delà lo Rin, qual sap se ne tornèt jamai d'Àfrica o de Rússia ? 25

Elie Bonneau, *Garba de pròsa*, Nosauts de Bigòrra, Per Noste, La Civada, Tarba, 2002

Comentari : Bastiretz un comentari en vos ajudant dels punts següents :

- Ont se passa l'accion ? En quin contèxte istoric ?
- Qué nos apren lo tèxte sul narrador e sus la siá familha ?
- En qué lo narrador e lo soldat son diferents ? En qué se semblan ?
- Vos sembla possible de comprene un enemic ?
- « Aviái comprés que los òmes son pas pro per morir a la guèrra, que i cal fornir los dròlles. » (linhas 35-36) Qué vos inspira aquela reflexion ? Vos sembla totjorn d'actualitat ? Perqué ?

Revirada : de la linha 19 [*Un matin, me sarrèri...*] a la linha 29 [*... mai que d'autres.*]

1 **la rèssa** = la sèga, la randura, la sebissa